

Huiszwaluw verzamelt materiaal voor nestkom. Foto: Hans Gebuis

Huiszwaluw en Oeverzwaluw in 2010, een positief verhaal

Op dit moment zijn Huis- en Oeverzwaluw druk doende om voor nageslacht te zorgen. Of dat meevalt in dit recorddroge en warme voorjaar, zal moeten blijken. Vorig jaar, met een eveneens droog maar deels ook koud voorjaar, deden beide soorten het aardig tot goed.

Lichte toename Huiszwaluwen in 2010

In 2010 valt er een licht positief verhaal te vertellen met betrekking tot de Huiszwaluw. In 1269 kolonies die zowel in 2009 en 2010 geteld werden, namen de aantallen met bijna 4% toe. Het ging in 2010 om in totaal 36.923 paren in deze kolonies, een behoorlijke steekproef.

Zoals gebruikelijk waren de regionale verschillen groot. Figuur 1 geeft dit weer. Houd er wel rekening mee dat de steekproef niet overall even groot is. Zo kon voor het Waddengebied gebruik gemaakt worden van slechts 12 kolonies, terwijl het in Zeeland niet minder dan 160 kolonies betrof.

Op kolonieniveau vielen enkele dalers op. Aan de Hanzeweg bij Dronten zat in 2009 een kolonie van 25 nesten die in 2010 verlaten bleek, net als die op het bedrijvencomplex van Berghuizen Gl, waar in 2009 nog 40 paren werden geteld. Andere tanende kolonies in 2010 waren die van Gebleekte Dijk Lb (slechts 6 paren over, -88%), Warder NH (15 paren, -83%) en Harderwijk-binnenstad Gl (14 paren, -80%). Oorzaken van achteruitgang die genoemd worden zijn veelal moedwillige verstoring, gevelreiniging/renovatie en sloop van huizen of schuren. In mindere mate wordt ook het waarschijnlijk verminderde aanbod aan vochtige grond (geschikt voor nestbouw) genoemd.

Landelijk behoorden zulke verhalen tot de uitzonderingen. Van de 20 districten waarin ons land is verdeeld ten behoeve van de kolonievogeltellingen, haalden er 14 een positief resultaat (figuur 1). Het vermelden waard zijn met name een aantal kolonies in Noord-Holland. Voorbeelden

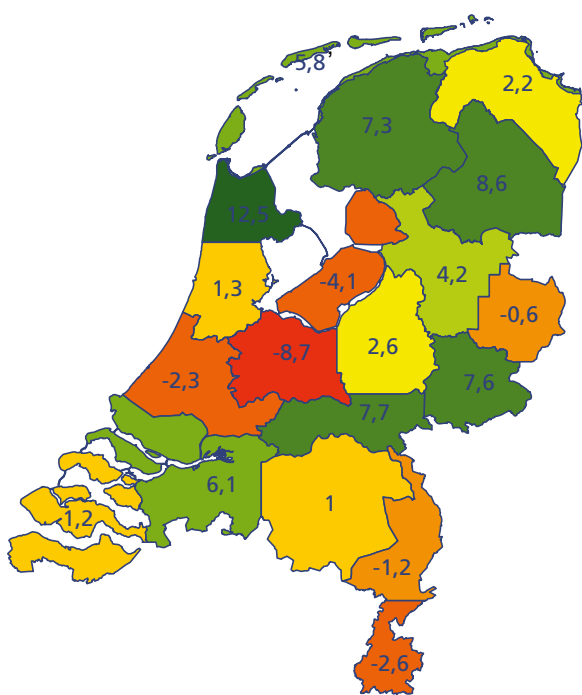
zijn de Robbenoordweg te Wieringen, waar 48 paren werden geteld terwijl er in 2009 slechts 5 zaten, en Badhoevedorp waar aan de Sloterweg 60 paren in de bekende nestkommen huisden, tegen 14 in 2009. Ook op tal van andere plekken in Nederland werden goede resultaten gehaald, zoals in Gees Dr (44 paren tegen 17 in 2009) en Mirns Fr (61 tegen 18).

Herstel Oeverzwaluwen in 2010

Van 2005 tot en met 2009 nam de landelijke oeverzwaluwstand jaarlijks af. Vorig jaar bedroeg het verlies zelfs 12%. Maar in 2010 was eindelijk weer eens sprake van een succesvol jaar. Een vergelijking van ruim 300 kolonies die in 2009 en 2010 onderzocht werden, laat een vooruitgang zien van bijna 16%. Het ging in 2010 in deze kolonies om 18.243 nesten. Opmerkelijk genoeg was het aantal kolonies met een duidelijke stijging (113) kleiner dan die met een duidelijke daling (143); in 50 kolonies bleven de aantallen gelijk. Dit houdt in dat de kolonies die in de lift zaten het over het algemeen erg goed gedaan moeten hebben.

Corresponderend hiermee telden de 62 in 2010 verlaten kolonies 'slechts' 1822 nesten toen ze nog bezet waren, terwijl de 73 nieuw gestichte kolonies liefst 4018 nesten bevatten. Slechts in drie verlaten kolonies ging het in 2009 om meer dan 100 nesten (Bouxweerd Lb, Elzenhagen-Amsterdam NH en Sekdoorn-Zwolle Ov, met 100, 112 resp. 261 nesten). Het feit dat een kolonie verlaten is, hoeft overigens zeker bij de Oeverzwaluw niet definitief te zijn. Het is immers een pionierssoort die zich graag vestigt in sterk veranderende milieus. Zodra de omstandigheden gunstig zijn, kunnen Oeverzwaluwen zelfs massaal terugkomen in jarenlang verlaten kolonies.

Oeverzwaluwen laten zich bij de keuze voor een broedplaats beïnvloeden door de plaatselijke omstandigheden. Dit verklaart een deel van de afnames, zoals aan de Vossemeerdijk bij de Ketelhaven Fl (64 paren tegen 225 in 2009), de Ballastput bij Exloo Dr (104 tegen 271) en depot Hambroek bij Borculo Gl (153 tegen 385). Oorzaken die bij tanende of verdwenen kolonies regelmatig genoemd worden zijn: vergraving of afdekking van een gronddepot of eroderende oevers.

Figuur 1. Procentuele verandering in het aantal Huiszwaluwen van 2009 op 2010.

Tabel 1. Aantalsveranderingen in een aantal grote kolonies Oeverzwaluwen.

Kolonie:	2008	2009	2010
Opeinderkanaal, Drachten Fr	200	60	560
Lauwersmeer, Lauwersoog Gr	319	553	303
Laaghalen, militair oefenterrein Dr	175	402	284
Depot Hambroek, Borculo Gl	240	385	153
Landtong Rozenburg, ZH	252	141	359
Raboes, Eemmondig, Eemnes Ut	47	236	147
Oeverlanden Esscheplaat ZH	623	0	575
De Brink NB	247	88	277
Dasseplas, Moerstraten NB	122	84	390
Afgraving Teunesen, Millsbeek Lb	540	380	585

Deel van de grootste oeverwaluwkolonie in 2010, waar de vogels goede bescherming genieten van de beheerder. Afgraving Teunesen, Milsbeek, 29 mei 2010. Foto: Fred Hustings.

Uiteraard is er veel goed nieuws te vertellen. Verdeeld over Nederland vielen diverse kolonies op waar de aantallen de lucht in schoten, met name aan de noordzijde van de Westplaat ZH (van 6 paren in 2009 naar 180 in 2010), bij Oterdum-Delfzijl Gr (van 35 in 2009 naar 269 in 2010) en aan de Dasseplas bij Moerstraten NB (van 84 naar 390). In Friesland vernegenvoudigde de kolonie bij het Opeinderkanaal bij Drachten naar 560 broedparen. De grootste kolonie van het land was die in afgraving Teunesen bij Milsbeek Lb. De 380 paren van 2009 kregen er 205 burens bij.

Tabel 1 illustreert de jaarlijkse veranderingen in een aantal grote kolonies.

2011, een bijzonder droog voorjaar. En de zomer?

Broedseizoen 2011 belooft spannend te worden. Vanaf maart tot het moment van schrijven, half mei, heerst een uitzonderlijke droogte die sterk doet denken aan het droge warme voorjaar van 2007. Mochten de meteorologen met hun verwachtingen goed zitten, dan belooft het tot half juli droog en warm te blijven. De vraag is dan uiteraard wat dit betekent voor vogels zoals de Huis- en Oeverwaluw. De nestkommen van Huiszwaluwen kunnen uitdrogen en barsten in uitzonderlijk droog en warm weer. Oeverzwaluwen broeden in uitgegraven nestgangen in zandhopen en gronddepots. Deze kunnen door de droogte instorten. Bovendien kan het voedselaanbod (o.a. muggen) sterk verminderen door de droogte. Het blijft dus van groot belang dat de kolonies van beide soorten goed gevolgd worden. We horen graag van uw bevindingen en hopen ook dat u uw telgegevens van 2011 weer aan ons doorgeeft!

Joost van Bruggen

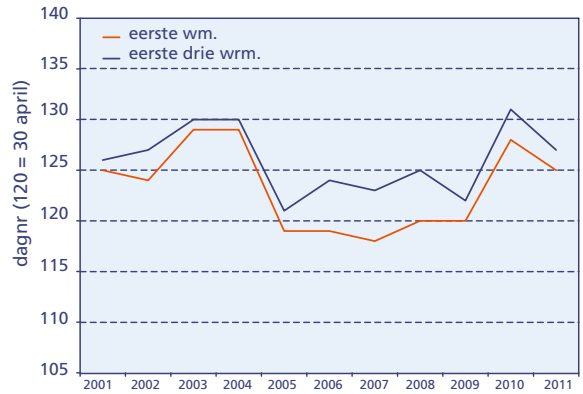

Kwartelkoningseizoen 2011 van start

De omstandigheden voor het kwartelkoningseizoen 2011 lijken niet optimaal door de aanhoudende droogte. Niettemin werden eind mei al duidelijk meer vogels gehoord (22) dan in 2010 ten tijde van de eerste landelijke telling begin juni (14). Ook de aankomst van de eerste vogels viel precies binnen het beeld zoals dat in de afgelopen jaren werd vastgesteld (figuur 1). Opvallend is dat de waarnemingen in mei 2011 erg verspreid uit het land komen, zelfs uit provincies als Zuid-Holland (4) en Noord-Brabant (2), terwijl in de bekende bolwerken langs de IJssel en in Oost-Groningen nog weinig waarnemingen werden gedaan. Wel werden opnieuw de nodige waarnemingen (4) in de Drentse beekdalen gedaan. Drenthe behoort zelfs in een daljaar als 2010 inmiddels tot één van de beste kwartelkoningregio's in het land (figuur 1), daartoe geholpen door goed beheer van de terreinbeheerders ter plaatse. Net als in voorgaande jaren zal bij zoveel mogelijk roepende vogels uitstel van maaaien worden bedongen om de vogels een kans te geven succesvol te broeden. Speciaal om sterfte tijdens werkzaamheden te voorkomen is in samenwerking met Vogelbescherming Nederland een flyer uitgegeven waarin kuikenvriendelijke maaitechnieken worden gepresenteerd. Deze flyer en andere informatie is in te zien op www.kwartelkoning.nl. Via een link op die pagina kunnen ook waarnemingen worden gemeld, bij voorkeur met een zo precies mogelijke locatiebepaling zodat de beschermingsmaatregelen op de juiste plek kunnen worden uitgevoerd. De landelijke tellingen vinden in 2011 plaats op 3-4 juni en 24-25 juni.

Aanvullende waarnemingen van buiten beide tellingen zijn zeer welkom en belangrijk voor de goede bescherming van deze bijzondere nachtbraker. Op <http://www.sovon.nl/default.asp?id=301> is de regelmatig verschijnende digitale nieuwsbrief te vinden.

Jan Schoppers & Kees Koffijberg
(kwartelkoning@sovon.nl)

Figuur 1. Aankomstdata van Kwartelkoningen (roepende mannetjes) in Nederland sinds 2001, zowel voor de eerste waarneming als het gemiddelde van de eerste drie waarnemingen.

Figuur 2. Verspreiding van Kwartelkoningen in Nederland in 2010 (58 territoria).